

Uzdrowisko Szczawnica

Położenie administracyjne

Szczawnica to gmina miejsko-wiejska położona w powiecie nowotarskim, w województwie małopolskim. Od północy graniczy z gminą Łącko, od zachodu z gminą Krościenko nad Dunajcem, od wschodu z gminą Piwniczna, natomiast od południa ze Słowacją¹. Na terenie Miasta i Gminy Szczawnica funkcjonuje pięć jednostek pomocniczych, z których dwie znajdują się na terenie wsi (Sołectwo Jaworki i Sołectwo Szlachtowa), a pozostałe trzy na terenie miasta (Osiedla: Szczawnica Wyżna, Szczawnica Centrum i Szczawnica Niżna).

Mapa 35. Lokalizacja uzdrowiska Szczawnica

Źródło: opracowanie własne.

Całkowita powierzchnia obejmuje 87,89 km². Liczba ludności wg stanu na dzień 12.05.2020 r. wynosiła 7149 mieszkańców³. Skład Rady Miejskiej liczy 15 radnych.

¹ Uchwała Nr XXII/162/2016 Rady Miejskiej Szczawnicy z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Planu Rozwoju Uzdrowiska Szczawnica na lata 2016-2023”.

² Raport o Stanie Miasta i Gminy Szczawnica za 2018 rok, www.szczawnica.pl (dostęp: 22.04.2020).

³ Na podstawie materiałów źródłowych udostępnionych przez badaną jednostkę – Badanie nt. „Diagnoza gmin uzdrowiskowych w Polsce” – maj 2020 r.

Rys historyczny uzdrowiska

Nazwa miejscowości pochodzi od kwaśnych wód zwanych przez górali „szczawami”. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z początku XVI wieku. Do końca XVIII wieku Szczawnica była jednak częścią Starostwa Czorsztyńskiego. W 1839 r. Józef Stefan Szalay przejął zarząd nad dobrami w Szczawnicy i od tego czasu datuje się rozwój zdrojowiska. Dynamiczny rozwój Szczawnicy przypada na połowę XIX wieku. W roku 1857 przyjechał do Szczawnicy Józef Dietl, lekarz i propagator polskich uzdrowisk, który nakreślił kierunki rozwoju szczawnickiego zdrojowiska, odpowiadające normom obowiązującym w kurortach europejskich. Powstają wówczas nowe domy zdrojowe oraz pensjonaty. Odkrywane są kolejne lecznicze źródła. Przed śmiercią zarząd nad stworzonym przez siebie Zakładem Zdrojowym Józef Szalay zapisuje Akademii Umiejętności w Krakowie, która pomimo trudności finansowych kontynuuje wizjonerskie dzieło. Powstaje znany na całą ówczesną Europę „Dworek Gościnny”. W 1909 r. właścicielem ziem i dóbr położonych w obrębie Górnego i Dolnego Zakładu Zdrojowego został hrabia Adam Stadnicki. Na ten okres przypadają też złote lata rozwoju i rozkwitu Szczawnicy, podczas których uzdrowisko zostało poddane gruntownej modernizacji. Unowocześniono wówczas infrastrukturę miasta i samego uzdrowiska w celu podniesienia komfortu życia mieszkańców i warunków wypoczynku dla gości. Na miejscu dawnego Zakładu Inhalacyjnego, w willi „Pod Bogarodzą”, uruchomiono Zakład Hydropatyczny i „Łazienki”, w których kąpiele stosowano na bazie wody „Jan”. Została zainstalowana elektrownia i wprowadzono kanalizację. W roku 1931 zmodernizowano wnętrze pijalni „Domu nad Zdrojami”, zamontowano najnowszej generacji wyposażenie i zakupiono innowacyjne urządzenia do mycia szkła i butelkowania wody mineralnej. W 1936 r. hrabia Stadnicki stworzył supernowoczesne „Inhalatorium” z jedynymi wówczas w Polsce komorami pneumatycznymi, które leczyły za pomocą odpowiednio dawkowanego, zwiększonego ciśnienia. W roku 1939 hrabia Stadnicki wraz z córką Marią i jej mężem Stefanem Swieżawskim, wystawił komfortową willę „Pod Modrzewiami”. Hrabia Stadnicki zadbał też o poziom i jakość wód mineralnych, zwanych przez miejscowych górali „szczawami”, z których miejscowość słynie. W latach 1912-1920 przeprowadzono ich ponowne rozbiory chemiczne, a w latach trzydziestych odkryto kolejną szczawnicką wodę mineralną, nazwaną „Pitoniakówka”. W 1956 r., sześć lat po upaństwowieniu uzdrowiska przez władze PRL-u, powołano Państwowe Przedsiębiorstwo Uzdrowisko Szczawnica. Lecznictwo sanatoryjne w Szczawnicy ukierunkowano głównie na terapię chorób zawodowych górników i hutników. Zaczęto budować tzw. sanatoria branżowe, m.in. „Hutnik”, „Górnika”, z czasem i inne: „Nauczyciel”, „Budowlani”, „Papiernik”, „Dzwonkówka” oraz „Nawigator”. W 1973 r. został otwarty Zakład Przyrodolecznictwa, w którym umieszczono całą bazę leczniczą: kąpiele, inhalacje, fizykoterapię i masaże. Trzy lata wcześniej uruchomiono także nową pijalnię „Magdalena”. W 1999 r. Państwowe Przedsiębiorstwo Uzdrowisko

Szczawnica przekształcono w spółkę akcyjną o nazwie Przedsiębiorstwo „Uzdrowisko Szczawnica”, a w 2005 r. na mocy wyroku NSA, spadkobiercy Adama Stadnickiego odzyskali uzdrowisko w Szczawnicy⁴. W 1924 r. Szczawnica uzyskała status uzdrowiska.

Działalność uzdrowiskowa

Działalność uzdrowiskowa prowadzona jest w oparciu o uchwałę Nr XXXIII/243/09 Rady Miejskiej w Szczawnicy z dnia 30 stycznia 2009 r. oraz uchwały nr IV/13/15 z dnia 29 stycznia 2015 r.

Najważniejsze surowce lecznicze

Na terenie uzdrowiska Szczawnica znajdują się udokumentowane naturalne surowce lecznicze, tj. woda mineralna występująca w postaci szczaw (wodorowęglanowych, chlorkowych, sodowych, jodkowych, bromkowych, wapniowych, borowych) oraz wód kwasowęglowych (wodoro-węglanowych, sodowych, wapniowych, borowych). Ich skład wzbogacają sole mineralne oraz liczne mikroelementy, a także czynniki klimatyczne⁵.

Lecznictwo uzdrowiskowe

Na terenie uzdrowiska funkcjonują sanatoria uzdrowiskowe dla dzieci oraz dorosłych, a także przychodnie uzdrowiskowe (ambulatoria). Leczenie w Szczawnicy prowadzone jest w następujących kierunkach leczniczych: choroby ortopedyczno-urazowe, reumatologiczne, górnych i dolnych dróg oddechowych, układu nerwowego, układu trawienia, nerek i dróg moczowych, cukrzyca, otyłość⁶. Wśród zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, funkcjonujących na terenie Szczawnicy, znajdują się:

- Zakład Przyrodoleczniczy – choroby układu oddechowego, reumatologiczne, ortopedyczno-urazowe,
- Przychodnia Uzdrowiskowa – choroby układu oddechowego, reumatologiczne, ortopedyczno-urazowe,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Papiernik” – choroby narządu ruchu, rehabilitacja,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Inhalatorium” – choroby układu oddechowego,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Dzwonkówka” – choroby układu oddechowego, reumatologiczne,
- Sanatorium Uzdrowiskowe „Budowlani” – choroby układu oddechowego, ortopedyczno-urazowe,

⁴ <https://www.uzdrowiskoszczawnica.pl/pl/leczenie-sanatoryjne/historia-uzdrowiska-col-190> (dostęp: 18.08.2020).

⁵ Na podstawie materiałów źródłowych udostępnionych przez badaną jednostkę – Badanie nt. „Diagnoza gmin uzdrowiskowych w Polsce” – maj 2020 r.

⁶ Tamże.

-
- Sanatorium Uzdrowskie „Górnik” – choroby układu oddechowego,
 - NZOZ Sanatorium Uzdrowskie „Nauczyciel” ZNP ZG – choroby układu oddechowego, reumatologiczne,
 - Sanatorium Uzdrowskie „Hutnik” – choroby układu oddechowego, reumatologiczne.

Uzupełnieniem uzdrowskiej kuracji w Szczawnicy jest możliwość skorzystania z Pijalni Wód Mineralnych, zlokalizowanej w stylowym „Domu nad zdrojami”, wybudowanym przez Józefa Stefana Szalaya w 1863 roku⁷.

⁷ <https://www.uzdrowskoszczawnica.pl/pl/leczenie-sanatoryjne/nasze-objekty/pijalnia-wod> (dostęp: 22.04.2020).

Promenada spacerowa nad Grajcarkiem

Szczawnica – widok na Palenicę
